

Jan Sixta: „Mediálně vytvořená atmosféra kolem veřejných zakázek je zcela odlišná od reality.“

eFocus

Mgr. Jan Sixta, náměstek ministra pro místní rozvoj, neoblomně tvrdí, že není pravdou to, že by velká většina veřejných zakázek byla úmyslně manipulována a byl tam korupční zájem. „Shodneme se na tom, že velká většina zakázek trpí různou škálou chyb. Z naší zkušenosti je to ale opravdu o tom, že velká část je způsobena chybovostí, která nemá korupční charakter,“ tvrdí v rozhovoru.

Jak byste, ze své pozice náměstka pro veřejné financování a legislativu popsal současný stav veřejných zakázek v ČR?

„To je dobrá otázka na začátek. Kdybych měl jedním slovem zhodnotit, jaký je stav veřejných zakázek v České republice, tak použiji slovo „uspokojivé“.“

Přesto asi něco považujete za „neuspokojivé“...

„Mediálně vytvořená atmosféra kolem veřejných zakázek je zcela odlišná od reality. To celému oboru v současné chvíli více škodí, než pomáhá. Že se o ten obor začala média i veřejnost zajímat bylo v jednu dobu skutečně ku prospěchu věci. Dostalo se to do popředí, bylo to téma, o kterém se mluvilo, všichni měli snahu do toho přispět. Bohužel jsme se dostali do situace, kdy se kyvadlo vychýlilo na druhou stranu. V současné chvíli už nám to, že jsme jedním z ústředních motivů každé předvolební kampaně a každého třetího novinového článku, spíše škodí.“

V čem konkrétně?

„Přetává být čas na věcnou debatu o těch samotných problémech. Je vytvářen poměrně velký tlak na rychlá řešení, která nemají vždy čas se vyrovnat s věcným problémem.“

Populistická řešení?

„Částečně je to dané i předvolebním slibováním toho, co se napraví. Ale když se začne zkoumat realita, zjistí se, že to není tak černobílé. Pak tu je řada požadavků, které jsou po novu do regulace veřejných zakázek vnášeny, aniž s nimi měly původně co dočinění. Například diskuze na téma transparentnost je samozřejmě věc, která s veřejnými zakázkami úzce souvisí. Obecně ale není předmětem úpravy zákona o veřejných zakázkách, jakým způsobem budou státní orgány uveřejňovat informace. Začínáme se dostávat do situace, kdy jsou veřejné zakázky katalyzátorem všech problémů. Většinou se problémy spojí se zakázkou, byť s ní zas až tak nesouvisí.“

Takže se spíše ve společnosti řeší „omáčka“ než stěžejní problémy veřejných zakázek?

„Taky se to tak dá říct, je to ale zjednodušený pohled. Pokud se bavíte se zástupci neziskových organizací, mají jiné priority než zadavatel, který zadává zakázky každý den. Ten nevnímá zas tak zásadním způsobem, jestli uveřejní nebo neuveřejní smlouvu na opravu oken. Subjekty zabývající se přístupem k informacím a zpracováváním toho, za co a komu stát vynakládá veřejné prostředky, to naopak vnímají jako zcela zásadní věc. Někde uprostřed toho je ministerstvo pro místní rozvoj, které má za úkol napsat zákon, ve kterém musí častokrát formou poměrně tvrdého kompromisu najít

balanc mezi jednotlivými návrhy, tedy jednotlivými extrémy.“

Proč to pro zadavatele není tak podstatné?

„Pokud o procesu zakázek mluvíte s někým, kdo je opravdu dělá, a je jedno jestli s dodavatelem nebo zadavatelem, řekne vám, že nejdůležitější je, aby to bylo v praxi realizovatelné. Aby to mělo praktický výsledek, neprodlužovala se doba mezi vyhlášením zakázky, podpisem smlouvy a realizací. Zvyšování transparentnosti, nové protokoly, zveřejňování informací považují za sekundární. Pro ně je nejdůležitější se v rozumném čase dostat od zadání ke smlouvě a realizaci. To je totiž jejich hlavní úkol. Dodat službu, vytendrovat dodavatele, který splní to, co má.“

Takže ministerstvo vytvoří kompromis mezi potřebami zadavatelů, dodavatelů a společnosti.

„Prostřednictvím zákona o veřejných zakázkách stát utrácí spoustu peněz, 16-17 procent HDP ročně. Kdyby zákon o veřejných zakázkách přestal úplně fungovat, ušetřili bychom v rozpočtu, ale stát jako investor by do ekonomiky nevlil žádné peníze. Přestal by investovat nebo by mu to opravdu dlouho trvalo. Celá ekonomika by se zpomalila. I zdánlivě malé procesní otázky regulace veřejných zakázek mají makroekonomický rozměr. Prodloužení zadávacího řízení o měsíc znamená, že všechny služby, které stát poskytuje občanům se o měsíc zpozdí.“

Na začátku jste říkal, že současný stav veřejných zakázek je „uspokojivý“. Jaký máte výhled do budoucna?

„Tu původní jednoslovnou odpověď zkusím trochu rozvést. Tím „uspokojivým stavem“ jsem myslel, že rozhodně není pravda, že bychom se nacházeli v katastrofálním stavu, který by znamenal, že všechny zakázky v ČR jsou špatné. Že všichni zadavatelé i dodavatelé nedělají nic dobře. Že tu není jediná zakázka, jejímž výsledkem by byla reálná kvalitní služba pro občany nebo zadavatele. Samozřejmě jsem tím nemyslel to, že by neexistovaly žádné problémy, nebo zadavatelé či dodavatelé, kteří úmyslně nedodržují nebo obcházejí zákon. Problémů je jistě celá řada. Co vnímáme jako podstatné je to, že by se problémy měly rozřazovat a legislativně pak řešit jen ty nejpodstatnější z nich. V současné chvíli máme problém, že jednotlivá kauza, pokud je velká a mediálně zajímavá, dokáže vygenerovat tlak na úpravu zákona v jedné konkrétní věci. Místo toho, aby se dodržovala stávající pravidla, se vymýšlí nová, která jsou duplicitní k současným.“

Jako gestor zákona byste tedy byli rádi, kdyby se zákon často neměnil.

„Ano, ze zkušenosti víme, že než se projeví jakýkoliv efekt změny, ať kladný nebo záporný, trvá to dlouho a nese to s sebou obrovskou chybovost. V tom smyslu, že zadavatelé neúmyslně v nových

případech neví, jak zákon použít. Velmi těžko se v celku odlišuje, kolik případů je opravdu úmyslnou manipulací a kolik chyb je způsobeno neznalostí, nepochopením nebo nezkušeností. Zákon by měl být obecný a upravovat obecná pravidla. Nikdy konkrétní případ.“

Většina zakázek je, jak jste říkal, bezproblémových. Dá se nějak určit procento, kolik jich je tedy v pořádku?

„Co se dostane do médií, je špička ledovce. Ročně se v republice vypíše deset tisíc zakázek.“

Ven se dostane?

„Desítky. Pokud se bavíme o tom, že mediální kauza je, že se oznámí to, že nějaká firma vyhrála už podruhé, to nepovažuji za signál k tomu, aby se s tím tendrem něco udělalo.“

Myslím to, co rozvlí i odborné kruhy...

„Kauzy, které způsobily velký povyk, Promopro, Opencard, Blanka, těch tolik není. Na nich se ukazují neduhy, které v mnoha případech mají objektivní vysvětlení. V mnoha případech to, jak jsou prezentovány, je odlišné od reality problémů, které na těch daných kauzách byly. V poslední době jsme se setkali s tím, že byl vyřčen názor, například „zadavatelé manipulují se všemi tendry tím, že šíjí zadávací dokumentaci na jednoho dodavatele“. Jistě se to v některých případech stalo. Ale neexistuje přesná statistika v kolika. Odhalených je „mizivé“ procento. Reálných může být diametrálně víc, ale spekulovat, jestli existují nebo ne, je odvážné.“

Ale organizace nebo jednotlivci si spekulovat mohou dovolit.

„My se samozřejmě dostáváme do situace, kdy na kontinuální výzvy musíme reagovat. Musíme je upravovat, byť máme často problém právě s tím, že nemáme pregnantní data. Obecně se dá říct, že samotný zadávací proces, „jak máte udělat výběrové řízení“, je přeregulovaný. Pravidel je tam tolik, že je to pro zadavatele objektivně administrativně náročné.“

Jak to vidíte do budoucna?

„Snaha při velkém přepsání je vždy stejná. Zjednodušit to. Reálně to znamená, že se vracíme na bod nula. Máme evropské směrnice, povinnosti členského státu. Zákon si nemůžeme vymyslet celý tak, jak by nám vyhovoval. Máme bariéry, do kterých se musíme vejít. Až praxe za rok ukáže, jak to dopadlo. Když už se něco udělá, měl by se zadavatelům a dodavatelům nechat čas na to, aby se to naučili. Abychom zjistili, jestli to opravdu praxi dělá problém...nebo zda to přinese pozitivní efekt, který jsme si od toho slibovali. Zpříšňovat to nebo rušit jenom na základě toho, že s tím má první dva měsíce praxe problém, to není dobrý nápad.“

Zatím má tedy praxe s novelou problémy?

„Nechci to paušalizovat, ale je vidět, že se začali zadavatelé zabývat novým zákonem až nyní, kdy hrozí, že neutratí rozpočet na tento rok. Byli jsme svědky toho, co se stalo v roce 2006. Zadala se spousta věcí podle staré právní úpravy ještě před platností nového zákona. Do konce letošního března zadavatelé zahájili řadu zadávacích řízení, které ještě dobíhají. Až nyní, v posledních týdnech, začínají zahajovat řízení podle nového zákona, se kterým se teprve seznamují. Reálně dochází k praktickým problémům, které je při čtení novely ani nenapadly. U nás se za poslední týden diametrálně zvedl počet telefonů a mailů. Lidé se ujišťují, zda to pochopili správně. Pokud bych to bral z počtu dotazů, ano, v současné chvíli s tím zadavatelé trochu bojují a snaží se získávat informace.“

Jaký největší rozpor mezi realitou a fikcí u veřejných zakázek vidíte?

„Zakázky jsou v poslední době zmiňovány velmi často v jedné větě s korupcí, manipulací. To atmosféře v zadávacím řízení vůbec nepomáhá. Všichni, kdo mají povinnost a právo činit aktivně úkony k hospodárnému vynakládání, k včasnému objednání služeb, jsou pod obrovským tlakem. Častokrát jim vše trvá dvakrát tak dlouho, protože se na vše ptají, dělají posudky a ověřují. Aby je náhodou v budoucnu nikdo nenapadl. Obor se dostává do začarovaného kruhu.“

Jistě nepomáhají ani mediální „názory“.

„Třeba to, že by zadavatelé měli mít hmotnou odpovědnost. Představte si úředníka s průměrným platem ve státní správě, který by měl převzít hmotnou zodpovědnost za část stavby dálničního obchvatu.“

Jaké řeší zadavatelé praktické problémy?

„Neznají předmět, neumí ho přesně specifikovat. Přesto je jejich povinnost to udělat. Je velmi odlišná situace na obecních úřadech a na odborných úřadech a ministerstvech. Pokud máme specifický úřad se specifickým oborem, lidé tam se tím zabývají. Neřeknou vám, že nerozumí tomu, co poptávají. Na obcích je zcela běžné, že člověk povoláním lékař, učitel nebo zemědělec se stane starostou, místostarostou. Má v obci zařídit sedmdesátimilionovou akci na kanalizaci a čistírnu odpadních vod. 99 procent lidí v republice nemá představu o tom, jaké jsou technologie čistírny odpadních vod, kolik to stojí. Tento člověk má vypsát zadávací dokumentaci. Reálně si vezme poradce, technického poradce, který mu „vybere“ technologie a navrhne projekt.“

A co právníci a veřejné zakázky?

„Obecně se dají vyčlenit dvě skupiny. Jedni na otázku „co si myslíte o veřejných zakázkách“ řeknou, že s tím nechtějí mít nikdy nic společného. Druzí mají v oboru veřejných zakázek poměrně velké množství klientů a zabývají se tím. Pak tu existuje speciální část, to jsou kanceláře, které se živí přímým poradenstvím v zakázkách či administrací. V advokátní obci je to oproti běžné veřejnosti posunuté. Advokáti daleko lépe dokáží porozumět tomu, že nic není extra bílé a extra černé. V tom jsme jako právníci dál, ale stále je to o převládající atmosféře a převládajícím názoru.“

Ten je kde?

„Myslím si, že kdybyste se zeptal normálního člověka na ulici, co si myslí o veřejných zakázkách v České republice, tak vám řekne, že jsou všechny podplacené a špatně. Přitom si neuvědomuje, že bez veřejných zakázek, které musely reálně proběhnout, mu svítí světla na ulici, někdo seká trávu v parku, úředníci mu s pomocí softwaru vydávají občanku. Je to každodenní život, stát skrz zakázky zajišťuje skoro všechno. A to nemluvím o infrastruktuře. Stavíme za to železnice, silnice. Není řešením to nedělat. Silnice se postavit a opravit musí, stejně jako nemocnice. Prostě jde o to investovat dobře.“

Co Vás vedlo ke studiu práv?

„To sám nevím (smích). Přesto, že jsem vystudoval matematické gymnázium, jsem cestou eliminace oborů, kterými jsem se zabývat nechtěl, dostal k právu. Vyhodnotil jsem právo jako nejlepší základní vzdělání pro budoucí uplatnění.“

A jak jste se dostal k veřejným zakázkám?

„To je také věc, která se dá přirovnat k náhodě. Ne úplně cílenou aktivitou jsem se dostal do situace, kdy jsem byl jediný právník na odboru, který se tímto zabýval. Byla to poměrně nová agenda spojená s vysokým procentem práce s cizojazyčnými texty a novými věcmi. Od začátku mě to dost pohltilo a už jsem se od toho neodpoutal.“

Obor, ve kterém jste se usadil, Vám evidentně vyhovuje.

„Kdybych si měl teď vybírat nově, nevím, jak bych se rozhodl. Ale jsem se svým výběrem spokojený. Právo veřejných zakázek je extrémně zajímavé, v mnoha případech velmi složité. Není to „banální věc“. Byť je to řazeno do právních oborů, má obrovský ekonomický podtext. Zakázky jsou daleko více o ekonomické výhodnosti než o právu.“

Berete si práci domů?

„Nedá se říct, že bych si někdy nebral práci domů. Ale snažím se striktně oddělovat práci a volný čas. Zakázkových problémů a kauz, kterých se valí je tolik, že by tím člověk mohl strávit celý volný čas.“

Když jdete nakupovat potraviny, díváte se na nejnižší cenu nebo nejvyšší kvalitu?

„(smích) To je dobrá otázka. Když jdu do potravin, sleduji, jestli mi to chutná a ne, kolik to stojí. Pokud to má být alegorie toho, jestli je důležitější kvalita nebo cena, zastávám to, že „stát není tak bohatý, aby si mohl kupovat levné věci“. Má to samozřejmě milion výjimek a výjimek z výjimek pro konkrétní situaci. Jsou to veřejné peníze a zakázkový princip, „best value for money“, to vystihuje precizně. Jde o to, aby to bylo nejkvalitnější za co nejlepší cenu.“

Když chcete stoprocentně vypnout od všech pracovních povinností, jak to uděláte?

„Odjedu pryč a vypnu telefon (smích)“

Děkujeme za rozhovor.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Půl roku po účinnosti novely stavebního zákona](#)
- [Rozhovor s Adamem Vojtěchem](#)
- [Video rozhovor s Danielou Kovářovou](#)
- [Video rozhovor s Martinem Maisnerem](#)
- [Video rozhovor s Monikou Novotnou](#)
- [Video rozhovor s Robertem Nerudou](#)
- [Video rozhovor s Michalem Vepřekem](#)
- [Video rozhovor s Robertem Němecem](#)
- [Video rozhovor s Michalem Hinkem](#)
- [Video rozhovor s Janem Pořízkem](#)
- [Video rozhovor s Martinem Nedelkou](#)